

**Beleidsplan 2019-2022
Samenwerkende Fondsen Cariben**

**Un brasa
Een omhelzing
A hug**

**SAMENWERKENDE
FONDSEN **CARIBEN****

November 2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1. Caribisch deel van het Koninkrijk 2014-2018	3
1.2. Inleiding op de Samenwerkende Fondsen.....	6
2. Bestedingsbeleid.....	7
2.1. Algemeen beleid	8
2.2. Basisvoorzieningen en exploitatiekosten	9
2.3. Exploitatiesteun aan een beperkt aantal ngo's	9
3. Voor wie zijn wij er?.....	10
3.1. Kwetsbare groepen	10
3.2. Mensen die in armoede leven	11
3.3. Kinderen en jongeren	12
3.4. Ouderen	14
3.5. Van vrouwen en meisjes naar gender en seksuele diversiteit	15
3.6. Migranten en Vluchtelingen	17
4. Speciale aandacht voor wijkontwikkeling en vrijwillige inzet	17
4.1. Wijkontwikkeling.....	17
4.2. Stimuleren van vrijwillige inzet	19
5. Werkwijze Samenwerkende Fondsen	20
5.1. Stimuleren van samenwerking tussen ngo's	21
5.2. Programma's/oproepen tot het indienen van aanvragen.....	21
6. Ten slotte	23

1. Inleiding

1.1. Caribisch deel van het Koninkrijk 2014-2018

Het Caribisch deel van het Koninkrijk bestaat uit de drie autonome landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de drie openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius. De laatste drie eilanden worden in de regel aangeduid als Caribisch Nederland.

De landen en eilanden hebben de afgelopen vier jaar veel meegemaakt. De bovenwindse eilanden werden in 2017 geteisterd door heftige orkanen met grote economische gevolgen. Door bezuinigingen bij de Curaçaose overheid worden alle organisaties die subsidie krijgen van het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW) gekort. Dat er bezuinigingen zijn in het sociale veld geldt voor de meeste eilanden. In 2016 werd kinderbijslag ingevoerd op Bonaire, Saba en Sint Eustatius en deze wordt per 2019 verhoogd. In 2018 werd een onderzoek gepresenteerd naar het ijkpunt voor het sociaal minimum in Caribisch Nederland, dit als opvolger van het in 2015 verschenen rapport Spies. Dit resulteert in gefaseerde verhoging van de onderstand, en een eventueel bijdrage in bijvoorbeeld de huurlasten. Ook op politiek gebied zijn er vele veranderingen en schommelingen geweest. Zo waren er de afgelopen vier jaren meerdere verkiezingen op Curaçao en Sint Maarten en kreeg Aruba voor het eerst een coalitieregering. Daarnaast houdt het Koninkrijk financieel toezicht op de 3 autonome landen en heeft Nederland eisen gesteld bij de noodhulp die ter beschikking is gesteld na de orkaan Irma wat de verhouding met Nederland heeft verscherpt. De economische en politieke situatie in Venezuela zorgt voor een toenemende stroom aan mensen die hun heil in andere landen zoeken, dit heeft directe gevolgen voor de benedenwindse eilanden door de toename van asielaanvragen en het aantal illegale inwoners.

Armoede: de lasten op de eilanden zijn relatief hoog en hoewel dat algemeen aangenomen werd is in 2018 een onderzoek¹ met betrekking tot de drie Caribisch Nederlandse eilanden gepubliceerd waaruit dit ook is gebleken. In het onderzoek is gekeken naar de verhouding tussen inkomens van armere huishoudens en de voor levensonderhoud noodzakelijke uitgaven. Het referentiebudget bestaat uit voor levensonderhoud noodzakelijke kosten zoals vaste lasten (bijvoorbeeld huur en elektra), huishoudelijke uitgaven, uitgaven voor kinder-/naschoolse opvang en reserveringsuitgaven voor bijvoorbeeld kleding of huishoudelijke apparatuur. Uit het onderzoek is gebleken dat het inkomen van 4 op de 10 huishoudens ontoereikend is voor levensonderhoud. Om toch rond te kunnen komen, hebben mensen met een laag inkomen naast hun reguliere baan vaak ook een side job waar contant wordt uitbetaald. Of men bespaart op het uitgavenpatroon door bij elkaar in te wonen, door de betaling van rekeningen uit te stellen, door geld te lenen (veelal in het informele circuit), door producten van minimale kwaliteit te kopen, door te besparen op boodschappen (gevolg veelal een eenzijdig voedingspatroon), door te ruilen etc.

¹ Bron: Onderzoek naar een ijkpunt voor het sociaal minimum in Caribisch Nederland; auteur: Jerzy Straatmeijer; 2018 Regioplan, in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Het onderzoek heeft er toe geleid dat in Caribisch Nederland de kinderbijslag in 2019 verhoogd gaat worden, er een toeslag komt voor alleenstaande AOV-gerechtigden (streefdatum 1 januari 2020), de onderstand voor duurzaam en volledig ondergeschikten per 1 januari 2020 verhoogd wordt.

Kinderen en jongeren: opgroeien in het Caribische gedeelte van het Koninkrijk der Nederlanden betekent dezelfde rechten als kinderen die opgroeien in het Europese gedeelte van het Koninkrijk. Toch is dit in de praktijk anders. Zo is er ook in het Caribisch deel van het Koninkrijk sprake van armoede. In de meest ernstige gevallen is er niet genoeg geld om (gezond) te eten of kleren te kopen en gaan kinderen met honger naar school. Het aanbod van sport en spel en recreatie in de vrije tijd is beperkt. Daarnaast worden veel kinderen geconfronteerd met (huiselijk) geweld. Ook ontbreken er op veel gebieden cijfers over kinderen, bijvoorbeeld cijfers over jeugdzorg, kindermishandeling en online veiligheid. Dit zorgt ervoor dat problematiek niet altijd even goed in beeld is.

Verder ontbreekt op verschillende eilanden effectief overheidsbeleid en/of werkt het systeem niet als een harmonieuze en duidelijke eenheid op het gebied van preventie, zorg, rehabilitatie en herstel van rechten. De maatschappelijke organisaties die deze diensten leveren, werken vaak onafhankelijk van elkaar. Het ontbreekt er vaak aan (of: er zijn te weinig) stimulansen om jongeren en kinderen in staat te stellen om als volwaardige burgers mee te laten doen in de samenleving. Dit geldt thuis en op school.²

Ouderen: alle eilanden hebben te maken met een toenemend aantal 65+ers. Van ouderen wordt ook verwacht dat zij steeds langer thuis wonen. Mensen worden in het algemeen steeds ouder en dat gaat niet altijd gepaard met een goede gezondheid of een prettige sociale thuissituatie. Vaak is er ook sprake van eenzaamheid. Voorzieningen voor ouderen, zoals dagbesteding, sport-, en bewegingsprogramma's en ook het verzorgingsaanbod zijn onvoldoende of soms laat de kwaliteit ervan te wensen over. Mantelzorg (en inzet van vrijwilligers) wordt waar mogelijk gegeven, maar mantelzorgers (en vrijwilligers) kunnen ook overbelast raken of het ontbreekt aan kennis en kunde.

Orkaan Irma en Maria: deze twee orkanen hebben op de Bovenwinden en in het bijzonder op Sint Maarten, voor veel schade gezorgd. De (directe en indirecte) gevolgen van de orkanen hebben een langdurig negatief effect. Mensen zijn dakloos geworden, hebben geen werk meer en het toerisme komt slechts langzaam weer op gang. Deze omstandigheden verergeren de reeds bestaande sociale problemen. In de periode na de orkanen hebben met name niet-gouvernementele organisaties (verder: ngo's) laten zien dat zij veerkrachtig, flexibel en snel konden inspringen en ondersteunen middels de mogelijkheden die binnen hun bereik lagen. De Samenwerkende Fondsen hebben een bijdrage voor noodhulp gegeven aan het Rode Kruis en hebben middels een versnelde procedure ngo's ondersteund door bij te dragen aan het herstel van hun directe schade met als doel dat de ngo's hun activiteiten zo snel mogelijk weer konden opstarten.

² UNICEF onderzoek: Kinderrechten in de Nederlandse Cariben. Zie: www.unicef.nl/ons-werk/nederland/kinderrechten-in-de-nederlandse-cariben

Bezuinigingen overheden: overheden hebben ook afgelopen jaren moeten bezuinigen in het maatschappelijke veld. De gevolgen zullen voelbaar zijn mede ook omdat er bezuinigd is op de reguliere exploitatie en/of subsidies aan ngo's. Op Curaçao heeft het Ministerie van SAOW in 2018 bijvoorbeeld opnieuw bezuinigingen aangekondigd die van invloed zullen zijn op de activiteiten van ngo's.

Naast gemeenschappelijke delers heeft ieder eiland ook haar eigen specifieke prioriteiten/uitvoeringsdoelen. Hieronder een uitsplitsing per eiland.

Aruba: speerpunten

- Uitvoering crisisplan – gericht op de aanpak van huiselijk geweld, verwaarlozing en misbruik.
- vernieuwing in het sociale veld (samenwerking met overheid en ngo's) door de start van het Centrum voor Jeugd en Gezin, de implementatie van de signaleringsmethode "Signs of Safety" (gericht op vroegtijdige herkenning van kindermishandeling en verwaarlozing), de opstart van een jongerenloket (gericht op vroegtijdige herkenning van risicjongeren zowel in het onderwijs als op sociaal vlak).
- aandacht voor buurtcentra: een centrale plek voor buurtcentra waarbij sprak is van een brede programmering.

Bonaire: speerpunten

- Ondersteuning armoedebestrijding en opbouw bestaanszekerheid.
- Opvoedingsondersteuning.
- Ondersteuning van sociale en economische participatie voor mensen met een beperking en/of jongeren zonder of met een beperkt toekomstperspectief.
- Ondersteuning uitbreiding vrijetijdsbestedingen voor jongeren en ouderen.

Curaçao: speerpunten:

- Ondersteuning armoedebestrijding en opbouw bestaanszekerheid.
- Opvoedondersteuning.
- Stimulering van gelijke rechten voor mannen en vrouwen.
- Ondersteuning van de empowerment van vrouwen en meisjes.
- Ondersteuning van sociale en economische participatie voor mensen met een beperking en/of jongeren zonder of met een beperkt toekomstperspectief.
- Wijkontwikkeling met de nadruk op de vergroting van de leefbaarheid in de wijk, voor alle buurtbewoners maar met name ook voor kwetsbare groepen.

Sint Maarten: speerpunten

- Armoede bestrijding en opvoedondersteuning.
- Preventie huiselijk (seksueel) geweld en incest.
- Omscholingsmogelijkheden volwassenen en beperking schooluitval jongeren.
- Aandacht voor psychosociale steun voor kinderen en volwassenen.
- Ondersteuning activiteiten en economische zelfredzaamheid voor ouderen.

Saba & Sint Eustatius: speerpunten

- Armoede bestrijding en opvoedondersteuning.
- Ondersteuning uitbreiding vrijetijdsbestedingen voor jongeren.
- Preventie tienerzwangerschap.
- Preventie huiselijk (seksueel) geweld en incest.

1.2. Inleiding op de Samenwerkende Fondsen

In het Caribische deel van het Koninkrijk der Nederlanden zijn verschillende Nederlandse fondsen actief. Een aantal fondsen werkt sinds 2004 op de eilanden nauw samen onder de naam *Samenwerkende Fondsen voor het Caribisch Deel van het Koninkrijk*, vanaf nu geschreven als Samenwerkende Fondsen. Het doel van de samenwerking is om op relatief laagdrempelige wijze sociale initiatieven op de eilanden te ondersteunen. Met onze steun willen we de sociale betrokkenheid in het Caribisch deel van het Koninkrijk vergroten, mensen met elkaar in contact brengen en ze vooruit helpen. Daartoe geven we financiële bijdragen aan initiatieven die voortkomen uit de samenleving zelf. Het gaat om projecten die die armoede bestrijden, en betere kansen op een menswaardig bestaan bieden aan álle bewoners van de eilanden.

Tot de Samenwerkende Fondsen behoren anno 2019 vijf fondsen: Fonds Sluyterman van Loo, Stichting Kinderpostzegels Nederland, Kansfonds, Oranje Fonds en Stichting Roomsch Catholijk Oude Armen Kantoor. Innovatiefonds Zorgverzekeraars heeft het samenwerkingsverband eind 2018 verlaten omdat de financiële mogelijkheden van het fonds in 2018 volledig zijn benut en het fonds zal ophouden te bestaan.

De vijf Samenwerkende Fondsen bieden via een gezamenlijk, lokaal toegankelijk loket financiële steun aan sociale projecten, ongeacht de staatkundige structuur van de eilanden. Door aanvragen gezamenlijk in behandeling te nemen voorkomen we dat initiatieven hetzelfde plan bij vijf fondsen in moeten dienen, die er allen weer op eigen wijze naar kijken. De fondsen ontvangen gezamenlijk één plan, en bepalen onderling wie welke bijdrage levert.

Sinds 2004 hebben we zo ruim € 20,6 miljoen geïnvesteerd in 641³ sociale initiatieven. We steunden bijvoorbeeld opvang voor een geheugen poli voor mensen met beginnende dementie, activiteiten voor ouderen, opvoedondersteuning van ouders, activiteiten in buurtcentra, opvang voor tienermoeders, opvang voor ex-verslaafden, een sociale werkplaats en arbeidstoeleiding voor mensen met een beperking en naschoolse opvang voor kinderen en jongeren. Zo willen we de betrokkenheid tussen mensen vergroten, en ervoor zorgen dat iedereen mee kan doen in de samenleving.

Op elk eiland kunnen we bouwen op de lokale expertise en ervaring van een of meerdere adviseurs (Bonaire, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten) dan wel in de vorm van een Adviescollege (Curaçao). Op Aruba werken we samen met CEDE Aruba, een onafhankelijke

³ Exclusief de jaarlijkse tientallen microprojecten die via de Samenwerkende Fondsen rechtstreeks op Curaçao en Aruba worden medegefinancierd.

ngo die als ons Adviescollege fungeert. Zij zijn het eerste aanspreekpunt voor zowel de Samenwerkende Fondsen als ook de ngo's die een aanvraag bij de Samenwerkende Fondsen willen indienen. Door de betrokken inzet van lokale experts worden de ngo's gestimuleerd om meer aanvragen in te dienen. De aanvragen worden getoetst aan de gestelde criteria voordat zij met een advies aan de Samenwerkende Fondsen worden voorgelegd. Voor de bemensing van het Adviescollege en voor overige adviezen worden we bijgestaan door een algemeen adviseur.

Als eerste aanzet voor een gezamenlijk beleid werd in 2007 de notitie Actief Bestedingsbeleid opgesteld. Voor de periode 2010-2013 werd een eerste meerjarenbeleidsplan geschreven: *Samen meedoen, samen sterker*. Dit plan werd opgevolgd door een tweede meerjarenbeleidsplan voor de periode 2014-2016, *Samen kunnen we het*. Deze beleidsperiode is inmiddels verstreken. Naast deze logische aanleiding zorgen de ontwikkelingen op de eilanden ook voor de noodzaak om opnieuw duidelijke handvatten te formuleren voor ons bestedingsbeleid.

Om inhoud te geven aan het nieuwe beleidsplan hebben het Adviescollege, de lokale adviseurs en bestuur van de eilanden in mei 2017 een werkbezoek aan Nederland afgelegd. Tijdens dit bezoek is het huidige beleidsplan geëvalueerd door ons Adviescollege, de adviseurs en bestuur. We constateerden dat de analyse en de noden nog steeds relevant waren, maar dat een actualisering nodig was. Alle reacties zijn verwerkt en het conceptbeleidsplan is vervolgens voorgelegd aan ons Adviescollege en onze lokale adviseurs en het bestuur; hun op- en aanmerkingen zijn verwerkt in het huidige beleidsplan. Tijdens het werkbezoek werd opgemerkt dat het belangrijk is dat het beleidsplan handzaam blijft en een goede leidraad biedt bij het beoordelen en adviseren over aanvragen.

Daarom hebben we de volgende structuur gekozen: allereerst hebben wij enkele algemene ontwikkelingen op de eilanden geschetst die voor het kader van de Samenwerkende Fondsen van belang zijn. Vervolgens formuleren we ons beleid voor de komende jaren door allereerst ons algemene beleid toe te lichten en vervolgens aan te geven voor welke doelgroepen wij werken. Daarna benoemen we twee thema's die onze speciale aandacht krijgen. De lokale behoefte is uiteindelijk het vertrekpunt van alle initiatieven die wij ondersteunen.

We hopen dat dit kader u een goed beeld geeft van de brede mogelijkheden die de Samenwerkende Fondsen bieden. Verduidelijking kunt u uiteraard altijd krijgen door contact met onze Adviescollege, lokale adviseurs of een vertegenwoordiger van de fondsen op te nemen. Wij gaan graag met u in gesprek.

2. Bestedingsbeleid

De Samenwerkende Fondsen voor het Caribisch deel van het Koninkrijk ondersteunen initiatieven met een financiële bijdrage. Hierbij sluiten wij aan bij wat er op de eilanden speelt, en bij de initiatieven die daar genomen worden. Op jaarbasis hebben de Samen-

werkende Fondsen voor hun activiteiten in het Caribisch deel van het Koninkrijk circa € 2 miljoen beschikbaar.

2.1. Algemeen beleid

De Samenwerkende Fondsen ondersteunen projecten die op het sociale werkveld liggen, en die aansluiten bij de individuele doelstellingen van de vijf fondsen. Drie van de vijf deelnemende fondsen richten zich op een specifieke doelgroep. Stichting Kinderpostzegels is er voor kwetsbare kinderen en jongeren. Denk daarbij aan kinderen die niet meer thuis kunnen wonen, iets ingrijpends hebben meegemaakt of waarbij om een andere reden en andere manier sprake is van een verstoorde ontwikkeling. Fonds Sluyterman van Loo en Stichting Roomsch Catholijk Oude Armen Kantoor richten zich specifiek op ouderen. De andere twee fondsen, Kansfonds en Oranje Fonds, zijn brede sociale fondsen gericht op samenhang en participatie in onze samenleving. De uitgangspunten van de individuele fondsen gelden uiteraard ook voor het Caribisch deel van het Koninkrijk. U vindt deze punten ook terug in de opbouw van dit beleidsplan.

Inhoudelijk kunnen wij dus op een breed gebied ondersteuning geven. In onze beoordeling staat centraal dat er op lokaal niveau behoefte is aan en draagvlak voor het aan ons voorlegde initiatief. Ons Adviescollege en de lokale adviseurs kunnen dit goed beoordelen. Ook kijken wij naar de inhoudelijke en financiële haalbaarheid van het plan en de organisatie en de levensvatbaarheid van een initiatief nadat de ondersteuning van de fondsen stopt.

Het meest heldere uitgangspunt van financiering door fondsen is dat deze financiering per definitie eindig is. Fondsen, anders dan de overheid, kunnen niet garant staan voor een structurele ondersteuning van het reguliere werk van ngo's, hoe waardevol ook. Deze overweging is de grondslag voor het beleid van de Samenwerkende Fondsen om geen reguliere exploitatie te ondersteunen én om geen taken te financieren die tot overheidstaken gerekend mogen worden. In onze visie is de (lokale) overheid primair verantwoordelijk voor terreinen als gezondheidszorg, onderwijs, cultuur, maatschappelijke opvang en sport. We kunnen wel bijdragen aan (vernieuwende) projecten die het sociale en maatschappelijk welbevinden versterken en ontwikkelen, wanneer de basisinfrastructuur en de bijbehorende voorzieningen er zijn.

Doordat het Innovatiefonds Zorgverzekeraars is gestopt, zijn de mogelijkheden voor de Samenwerkende Fondsen om bij te dragen aan projecten op het gebied van gezondheidszorg beperkter geworden. De Samenwerkende Fondsen kunnen helaas geen bijdragen doen aan projecten die direct gerelateerd zijn aan gezondheidszorg. Projecten gericht op informele, maatschappelijke of sociale zorg kunnen echter nog steeds in aanmerking komen van een bijdrage door de Samenwerkende Fondsen. Bij informele zorgprojecten kijken familie, burens en vrienden waar ze zorg en ondersteuning kunnen bieden aansluitend op de geboden formele (gezondheids)zorg. Maatschappelijke zorgprojecten ondersteunen mensen met een grotere kwetsbaarheid op psychisch of psychosociaal gebied die daardoor beperkt meedoen in de samenleving. En sociale zorgprojecten bestaan voornamelijk uit het bieden van tijdelijke ondersteuning, het op weg helpen van mensen zodat ze daarna zelf-

standig of met hulp van een eigen netwerk verder kunnen en het motiveren en stimuleren van mensen om deel te (blijven) nemen aan de maatschappij. De inzet van vrijwilligers blijft hierbij onverminderd relevant.

Voorbeelden van projecten zijn: initiatieven ter ondersteuning van mantelzorgers, maatjesprojecten voor mensen met psychiatrisch verleden, startende initiatieven voor lotgenotengroepen die elkaar met de inzet van vrijwilligers ontmoeten en ondersteunen, projecten waardoor mensen met een beperking op hun eiland kunnen blijven wonen (en waarbij de uitvoerende stichting zicht heeft op duurzame financiering door de overheid), projecten die de deskundigheid van personeel in de bejaardenzorg of in instellingen voor kinderen verhogen; projecten met betrekking tot snoezelruimtes of belevingsgerichte zorg.

2.2. Basisvoorzieningen en exploitatiekosten

De Samenwerkende Fondsen willen nagaan of het mogelijk is om meer bij te dragen aan basisvoorzieningen, in combinatie met een (vernieuwend) project.

In de komende beleidsperiode blijven de Samenwerkende Fondsen op bescheiden schaal experimenteren met het ondersteunen van ook basisvoorzieningen. Enige inkadering is nodig. Aanvragen voor primaire voorzieningen kunnen zeer kostbaar zijn. De fondsen schrikken niet terug voor een forse investering, maar alleen als deze in verhouding staat tot de wijze waarop deze voorzieningen benut worden.

Een bijdrage voor een basisvoorziening ('hardware') kan mogelijk zijn als deze voorziening is ingebed in een project ('software'), gericht op verdieping, verbreding, kwaliteitsverbetering en/of samenwerking in het aanbod van de voorziening. Een activiteit waar de doelgroep direct baat bij heeft. Met andere woorden: we investeren in hardware én software tegelijk. Over de eindigheid van onze ondersteuning zullen we van het begin af aan goede afspraken moeten maken.

Denk bijvoorbeeld aan het financieren van de exploitatiekosten van een buurtcentrum, waar de komende jaren innovatieve en vraaggerichte activiteiten worden uitgevoerd. Of: de kosten van de renovatie van een kleinschalige opvangplek voor ouderen, waar gewerkt wordt aan kwaliteitsverbetering van het aanbod en activiteiten van de opvang.

2.3. Exploitatiesteun aan een beperkt aantal ngo's

Indien door beperkte middelen bij overheden hiaten in het sociale domein ontstaan, kunnen de Samenwerkende Fondsen in uitzonderlijke gevallen overwegen om vitale ngo's te ondersteunen in hun reguliere exploitatie. De Samenwerkende Fondsen zullen dit alleen overwegen als het ngo's betreffen die cruciaal zijn in het maatschappelijke veld, die een sleutelpositie innemen én die vanwege beperkte middelen zullen verdwijnen. De Samenwerkende Fondsen zullen een financiële bijdrage alleen overwegen indien er op korte termijn geen financiële alternatieven voor handen zijn. Verder dient de organisatie helder te maken hoe zij zelf structurele financiële dekking in de toekomst ziet en hoe hier actief aan

gewerkt wordt, omdat, zoals hierboven ook aangegeven, onze steun kan alleen voor een beperkte periode gegeven worden.

3. Voor wie zijn wij er?

De Samenwerkende Fondsen zijn er in principe voor iedereen die ondersteuning nodig heeft om zijn of haar plekje in de samenleving te vinden. Die steun bieden wij niet individueel of rechtstreeks, maar via lokale ngo's. Daarbij vinden wij het belangrijk om groepen die kwetsbaar zijn de helpende hand te bieden, en tegelijkertijd groepen die reeds in hun kracht staan verder te versterken. De specifieke doelgroepen waar de Samenwerkende Fondsen zich op richten zoals bijvoorbeeld mensen in armoede, kinderen, jongeren, ouderen en ouders, worden hieronder ook apart toegelicht.

3.1. Kwetsbare groepen

Veel mensen op de eilanden maken het goed; ondanks de moeilijke omstandigheden zijn zij in staat om zelfstandig in hun levensonderhoud te voorzien en actief deel uit te maken van de samenleving. Op de eilanden zijn veel krachtige mensen, vaak vrouwen, die initiatieven opzetten om hun eigen leefomgeving te verbeteren, hun kinderen een goede basis mee te geven en om de hand uit te steken naar anderen. Deze mensen willen wij graag ondersteunen door bij te dragen aan hun initiatieven.

Er zijn uiteenlopende kwetsbare groepen, zoals vrouwen, kinderen en jongeren, ouderen, mensen met een geestelijke of lichamelijke beperking, (ex)verslaafden, (ex)gedetineerden, mensen met een psychiatrisch verleden, vluchtelingen en LHBTI-ers (lesbische vrouwen (L), homoseksuele mannen (H), biseksuelen (B), transgenders (T) en interseksuele personen (I)). De Samenwerkende Fondsen willen deze groepen ondersteunen. Het gaat hier om projecten die de eerste noden verhelpen, bijvoorbeeld via opvang van mishandelde vrouwen en hun kinderen, en ook om initiatieven die ervoor zorgen dat mensen vanuit een kwetsbare positie weer kunnen deelnemen aan de maatschappij, bijvoorbeeld via werk.

In Caribisch Nederland valt een aantal van deze groepen binnen Nederlandse kaders voor ondersteuning, bijvoorbeeld via het Ministerie van SZW⁴. Verder is niet altijd geheel duidelijk wat er vanuit Nederland gefinancierd wordt en wat vanuit de eilandelijke overheid dient te komen. Wij zullen de ontwikkelingen van de overheden op dit gebied blijven volgen en ons beleid indien nodig hierop bijstellen.

Graag steunen wij projecten die gericht zijn op het stimuleren van participatie van kwetsbare groepen aan de maatschappij. Concreet kunnen de fondsen bijdragen doen aan de volgende projecten:

- Activiteiten die deelname van kwetsbare mensen aan de samenleving stimuleren;
- Investerings- en inrichting van opvangplekken voor kwetsbare mensen;
- Activiteiten die zich richten op preventie in het kader van drugs en/of criminaliteit;

⁴ Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, zie www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/armoede-en-schulden/kansen-voor-alle-kinderen

- Projecten die zich richten op toeleiding naar werk. Het dient hier wel te gaan om niet-commerciële projecten met een duidelijk omschreven doelgroep, waarvoor een traject op maat is uitgedacht. Daarbij zal een aanvraag in dit kader ook beoordeeld worden op mogelijke al aanwezige voorzieningen. De inzet van vrijwilligers in dergelijke trajecten is een voorwaarde voor onze ondersteuning.

Het zorgen voor voorlichting over een bepaalde kwetsbare doelgroep kan onderdeel zijn van een project om deelname van deze groep aan de maatschappij te bevorderen. De fondsen kunnen echter geen bijdragen geven aan voorlichtingscampagnes.

3.2. Mensen die in armoede leven

De Samenwerkende Fondsen steunen project voor mensen in achterstandssituaties, waar toe wij ook mensen in armoede rekenen. Armoede neemt toe in ons hele Koninkrijk. Voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba geldt in het bijzonder dat de prijzen na de invoering van de Amerikaanse dollar op 10 oktober 2010 gestegen zijn, maar de lonen en onderstand veelal niet. In 2018 is een onderzoek⁵ met betrekking tot de drie Caribisch Nederlandse eilanden gepubliceerd waaruit dit ook is gebleken. In het onderzoek is gekeken naar de verhouding tussen inkomens van armere huishoudens en de voor levensonderhoud noodzakelijke uitgaven. Het referentiebudget bestaat uit voor levensonderhoud noodzakelijke kosten zoals vaste lasten (bijvoorbeeld huur en elektra), huishoudelijke uitgaven, uitgaven voor kinder-/naschoolse opvang en reserveringsuitgaven voor bijvoorbeeld kleding of huishoudelijke apparatuur. Uit het onderzoek is gebleken dat het inkomen van vier op de tien huishoudens ontoereikend is voor levensonderhoud. Om toch rond te kunnen komen, hebben mensen met een laag inkomen naast hun reguliere baan vaak een bijbaan waar contant wordt uitbetaald. Of men bespaart op het uitgavenpatroon door bij elkaar in te wonen, door de betaling van rekeningen uit te stellen, door geld te lenen (veelal in het informele circuit), door producten van minimale kwaliteit te kopen, door te besparen op boodschappen (met als gevolg veelal een eenzijdig voedingspatroon), door te ruilen etc.

Het onderzoek heeft er toe geleid dat in Caribisch Nederland de kinderbijslag in 2019 verhoogd wordt, er een toeslag komt voor alleenstaande AOV-gerechtigden (streefdatum 1 januari 2020) en de onderstand voor duurzaam en volledig ondergeschikten per 1 januari 2020 verhoogd wordt. Echter in Aruba, Curaçao en Sint Maarten is geen sprake van kinderbijslag. Recente cijfers over de bestaanszekerheid van de inwoners in deze drie autonome landen zijn niet voorhanden.

Armoede gaat echter niet alleen over de financiële situatie van mensen en gezinnen maar heeft ook invloed op gezondheid (toenemende obesitas en stress/psychosociale druk), veiligheid (door toename van kleine criminaliteit neemt een gevoel van onveiligheid toe), voeding, scholing, het niet kunnen deelnemen aan sociale activiteiten (geen geld) en opvoeding (geen tijd om er voor de kinderen te zijn).

⁵ Bron: Onderzoek naar een ijkpunt voor het sociaal minimum in Caribisch Nederland; auteur: Jerzy Straatmeijer; 2018 Regioplan, in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

De Samenwerkende Fondsen ondersteunen daarom graag initiatieven die:

- als doel hebben om mensen in nood te ondersteunen, zoals voedsel-/kledingbanken;
- mensen in een armoede positie helpen om een stap verder te komen, om ervoor te zorgen dat armoede niet van generatie op generatie wordt doorgegeven;
- zich richten op het stimuleren van sociale participatie;
- zich richten op preventie van armoede, zoals het voorkomen van schooluitval;
- zich richten op schuldhulpverlening, schuldpredictie, en die financiële educatie en voorlichting bieden over budgetteren en het voorkomen van schulden.

De Samenwerkende Fondsen kunnen geen bijdragen geven aan individuele noden, of voor de structurele kosten van maaltijden of goederen.

3.3. Kinderen en jongeren

Met veel kinderen en jongeren op de eilanden gaat het goed. Er is echter ook een grote groep kinderen en jongeren die zich in een kwetsbare positie bevinden. Voor hen hebben de Samenwerkende Fondsen specifieke aandacht. De problemen waar kwetsbare kinderen en jongeren mee te maken hebben, kunnen veelal herleid worden tot twee belangrijke zaken, armoede en geweld. Dit belemmert kinderen in hun ontwikkeling.

Door de toenemende armoede hebben steeds meer ouders meerdere banen naast elkaar om het hoofd boven water te houden. Ze zijn daardoor weinig thuis, waardoor kinderen na schooltijd op zichzelf en op elkaar aangewezen zijn voor zorg en opvoeding. Kinderen krijgen zo van huis uit niet altijd die dingen mee die nodig zijn om op te groeien tot gezonde en evenwichtige volwassenen. Na schooltijd is er voor deze kinderen nagenoeg geen opvang beschikbaar, of een logische plek waar zij terecht kunnen. Door gebrek aan controle en begeleiding zijn zij vatbaar voor negatieve invloeden die kunnen leiden tot schooluitval, criminaliteit, (seksueel) grensoverschrijdend gedrag en andere onwenselijke zaken. Het risico op schooluitval en slechte resultaten worden vergroot door het gebrek aan toekomstperspectief dat jongeren thans ervaren door de huidige slechte economische situatie en het feit dat het onderwijs niet goed weet om te gaan met de meertaligheid op de eilanden.

Naast het opgroeien in een mogelijk problematische thuissituatie kunnen kinderen slachtoffer of getuige worden van geweld. Dat gebeurt in de meeste gevallen in de huiselijke omgeving, maar het kan ook buitenshuis plaatsvinden. Wereldwijd geeft een kwart van alle volwassenen aan fysiek geweld te hebben meegemaakt als kind. Bekende risicofactoren voor het meemaken van geweld en mishandeling zijn sociale isolatie van het gezin, een verslaving of psychiatrische ziekte van de ouder, armoede of geweld in de samenleving of gemeenschap. Kinderen die dit hebben meegemaakt moeten in een veilige en rustige omgeving de hulp krijgen om deze gebeurtenissen te verwerken en zich verder ontwikkelen. De gevolgen van het niet verwerken van ingrijpende gebeurtenissen in de kindertijd kunnen groot zijn. Het kan leiden tot verhoogde prikkelbaarheid, slaapproblemen, gedragsproblemen, obesitas, verslaving, depressie of zelfs een posttraumatische stressstoornis.

nis (PTSS). Daarnaast is de kans op intergenerationele overdracht groot. Slachtoffers van geweld gaan later vaker zelf ook geweld gebruiken. In bijna alle gevallen is het geweld door ouders een uiting van onmacht en frustratie over hun situatie. Het gebrek aan tijd voor kinderen/elkaar/familie, verslaving, armoede en het effect van externe invloeden kunnen leiden tot een gewelddadige thuissituatie.

De Samenwerkende Fondsen zetten in op het voorkomen en aanpakken van kindermishandeling. Daarvoor is het nodig dat professionals signalen van kindermishandeling leren herkennen en weten wat zij kunnen doen zodat het kind goed geholpen wordt. Er heerst een groot taboe op kindermishandeling en dus is voorlichting van belang. Er is veel noodzaak voor opvoedondersteuning, voor zowel moeders als vaders. Kinderen die (tijdelijk) niet meer thuis kunnen wonen, kunnen worden opgevangen in pleeggezinnen of residentiële instellingen. Helaas is hier niet altijd plek en zijn de omstandigheden en begeleiding niet optimaal.

Niet alleen het thuisfront is verantwoordelijk voor het gezond opgroeien van kinderen maar ook de hele samenleving. Voor eenoudergezinnen en tienermoeders is steun van anderen heel belangrijk. Maar ook voor kinderen zelf is het belangrijk om steun te ervaren op school, in de wijk, en bij leeftijdsgenoten. De Samenwerkende Fondsen willen om die reden investeren in de hele omgeving van een kind om preventieve mogelijkheden te stimuleren, om problemen te voorkomen en op te lossen. Hiervoor is het ook van groot belang dat organisaties goed samenwerken zodat kinderen op het juiste moment de hulp krijgen die ze nodig hebben. Helaas is dat lang niet altijd het geval. Zo blijkt er nog veel behoefte aan meer jeugdhulpverlening, hulp achter de voordeur, opvoedondersteuning en voorlichting over drugs, geweld en seksualiteit. Dit om seksueel misbruik, kindermishandeling en tienerzwangerschappen te voorkomen.

De Samenwerkende Fondsen willen zich richten op de meest kwetsbare kinderen die hulp nodig hebben, en in het verlengde daarvan het voorkomen van problemen voor toekomstige generaties. Dat betekent dat zowel preventieve als curatieve projecten in aanmerking komen voor financiering. Voorbeelden van projecten zijn:

- Initiatieven die schooluitval en geweld voorkomen. Hierbij zetten de fondsen met name in op naschoolse opvang, huiswerkbegeleiding en het versterken van de sociaal-emotionele vaardigheden. Het programma Kansen Voor Jongeren Cariben heeft hierin een belangrijke stap gezet. Dit programma eindigt in 2018. Initiatieven op dit gebied blijven de Samenwerkende Fondsen echter graag verwelkomen.
- Ontwikkeling en verspreiding van methoden gericht op sociaal emotionele ontwikkeling (denk bijvoorbeeld aan anti-pest/bullying methoden).
- Laagdrempelige initiatieven om ouders te ondersteunen in hun algemene taak als opvoeder wat mede ook kan leiden tot minder kindermishandeling, minder schooluitval, minder drugsgebruik, beter voedingsgedrag, etc. Het kan gaan om trainingen aan ouders, hulpverleners, maar ook om het stimuleren van samenwerkingsverbanden tussen organisaties. Extra aandacht blijft bestaan voor ondersteuning van tienermoeders. Voor deze periode willen de Samenwerkende Fondsen daarnaast speciale aandacht voor pro-

jecten gericht op het versterken van de band tussen vader en kind, bijvoorbeeld door opvoeddebatten voor (tiener)vaders.

- Vroeg signalering: het zo vroeg mogelijk onderkennen van (het risico op) opgroei-, of opvoedproblemen. Door trainingen zijn mensen die met kinderen werken beter in staat om problemen te herkennen en te weten wat er aan gedaan kan worden.
- Professionalisering van de hulpverlening. Denk daarbij aan het herkennen van signalen en bespreekbaar maken van kindermishandeling, het verbeteren van de pedagogische vaardigheden van medewerkers en het verbeteren van de hulpverlening aan kinderen die niet meer thuis kunnen wonen.
- Het versterken van het netwerk van het kind door te investeren in aansluitende activiteiten en het vergroten van ouderbetrokkenheid zowel thuis als op school.
- Projecten gericht op opvang na uithuisplaatsing: werken aan opvang in gezinnen. Het is voor kinderen over het algemeen beter om in gezinsverband op te groeien. Veel kinderen die om wat voor reden dan ook niet bij hun ouders wonen, worden opgevangen door familie of omgeving. Ook wonen er veel kinderen in een residentiële setting. De Samenwerkende Fondsen steunen initiatieven om alternatieve vormen van opvang te realiseren, zoals het ondersteunen van opvang in de naaste omgeving of een grotere betrokkenheid van vaders waar mogelijk.
- Projecten gericht op psychosociale begeleiding. Kinderen die niet meer thuis kunnen wonen of dreigen uit huis te worden geplaatst hebben hulp nodig. Hun ontwikkeling is/wordt bedreigd en daarvoor is ondersteuning nodig. De fondsen willen inzetten op laagdrempelige hulpverlening buiten reguliere instellingen om, en op nieuwe initiatieven om hulp te verbeteren.
- Het bijdragen aan capaciteitsversterking van organisaties gericht op jeugdhulpverlening en aan een sluitende keten van jeugdhulpverlening zodat kwetsbare kinderen de hulp krijgen die ze nodig hebben.
- Ondersteuning en opvang voor tienermoeders en hun kinderen.

3.4. Ouderen

In paragraaf 3.1 en 3.2 bieden we een kader voor ondersteuning van mensen in kwetsbare posities en mensen die in armoede leven. De Samenwerkende Fondsen kunnen ook de diverse typen projecten die hier worden genoemd én die gericht zijn op ouderen ondersteunen. Denkt u hierbij bijvoorbeeld aan projecten die ouderen samen laten bewegen om sociaal isolement te doorbreken en gezondheidsklachten te voorkomen. Of de organisatie van buurtactiviteiten, of recreatieve activiteiten en uitstapjes voor ouderen in (particuliere) zorgcentra, of projecten waarbij ouderen en andere generaties gezamenlijk een tuin beheren om eigen groentes te kweken en samen te koken en te eten.

Daarnaast zijn er specifieke omstandigheden die extra aandacht voor ouderen vragen. Op de eilanden is sprake van vergrijzing⁶. Van ouderen wordt ook verwacht dat zij steeds langer thuis wonen. Mensen worden in het algemeen steeds ouder en dat gaat niet altijd gepaard met een goede gezondheid of een prettige sociale thuissituatie. Vaak is er sprake van eenzaamheid. Voorzieningen voor ouderen, zoals dagbesteding, sport-, en bewegingsprogramma's en ook het verzorgingsaanbod zijn onvoldoende of soms laat de kwaliteit ervan te wensen over. Mantelzorg (en inzet van vrijwilligers) wordt waar mogelijk gegeven, maar mantelzorgers (en vrijwilligers) kunnen ook overbelast raken of het ontbreekt aan kennis en kunde.

In 2015 zijn de Samenwerkende Fondsen daarom gestart met het programma Samen Oud wat geresulteerd heeft in 21 toekenningen. Gedurende de periode 2015-2019 worden de organisaties binnen het werkgebied ondersteund om activiteiten voor ouderen te ontwikkelen, uit te voeren én de verduurzaming van deze activiteiten te testen. De uitvoering van de projecten bevinden zich –afhankelijk van hun startdatum- in verschillende fases van ontwikkeling. Hoe en in welke mate deze initiatieven daadwerkelijk een verschil maken in het leven van ouderen is nog niet inzichtelijk. En in hoeverre er mogelijkheden zijn voor verduurzaming en continuering zonder financiële ondersteuning van de Samenwerkende Fondsen moet in 2019 ook nog blijken.

3.5. Van vrouwen en meisjes naar gender en seksuele diversiteit

In de voorgaande beleidsperiode hebben we ons vooral specifiek op de positie van vrouwen en meisjes. Dat blijven we doen maar we gaan ons ook breder richten op gender omdat hiermee mannen en mannelijkheid ook in beeld komen.

Gender verwijst naar een manier waarop verhoudingen tussen mannen en vrouwen sociale betekenis krijgen. Betekenissen en regels over mannelijkheid en vrouwelijkheid hebben betrekking op cultuuraspecten en gedrags- en identiteitsaspecten van mannen en vrouwen en komen tot uitdrukking op allerlei manieren in beleid, onderwijs, en organisaties etc. Een gevolg van deze verhoudingen is dat de rol van een bepaalde groep de algemene norm representeert en dat de rol van de andere groep datgene representeert wat hier van afwijkt. Hierdoor krijgt een bepaalde groep onvoldoende ruimte om zich te ontwikkelen en raakt daardoor achtergesteld. Daar willen de Samenwerkende Fondsen een rol in spelen.

Ook op de eilanden is sprake van genderongelijkheid. Meisjes en vrouwen krijgen niet altijd dezelfde kansen als jongens en mannen⁷ en zijn vaker slachtoffer van huiselijk en/of

⁶ Bron: CBS Aruba – 65plussers: 2015 12% totale bevolking – 2017 13% totale bevolking, CBS Curaçao – 65plussers: 2015 15% totale bevolking – 2017 16% totale bevolking, Statistical Yearbook 2015 Sint Maarten – 65plussers: 2013 5,7% totale bevolking – 2015 6,4% totale bevolking CBS Nederland – 65plussers Bonaire: 2010, 4% totale bevolking – 2016 11,3% totale bevolking / 65plussers Saba: 2010 9,6% totale bevolking – 2016 11,3% totale bevolking / 65plussers Sint Eustatius: 2010 8,3% totale bevolking – 2016 10,6% totale bevolking

⁷ Bron: publicatie CBS Curaçao – Relatie man vrouw in de sociaal economisch context van Curaçao - auteur Drs. Petra I. van Deursen 2017, zie: www.cbs.cw/website/recent-publications_3469/item/relatie-man-vrouw-in-de-sociaal-economische-context-van-curacao_1891.html

seksueel geweld, intimidatie en discriminatie. Ook zien we op het voorzieningsniveau dat er soms sprake is van betere voorzieningen voor jongens en mannen dan voor meisjes en vrouwen. Bijvoorbeeld als het gaat om de opvang en re-integratie projecten van (ex) verslaafden en/of (ex) gedetineerden. Veel van dergelijke voorzieningen zijn enkel gericht op mannen. Dat terwijl andere voorzieningen weer meer gericht zijn op alleenstaande moeders, vrouwen en eenoudergezinnen.

Door ons meer op gender te richten, kunnen we meer initiatieven ondersteunen die ten goede komen aan zowel de maatschappelijke positie van meisjes en vrouwen als die van jongens en mannen. Uit onderzoek blijkt dat er op de eilanden een groot verschil is in de opvoeding van jongens en meisjes waarbij in het gezin veel aandacht uitgaat naar de ontwikkeling van meisjes vanuit de gedachte dat zij zich zo zelfstandig mogelijk moeten kunnen handhaven in de maatschappij. Veel vrouwen voeren namelijk zelfstandig een huishouden dus meisjes krijgen al vroeg mee dat zij zelfredzaam moeten kunnen zijn. Deze opvoedkundige factor naast sociaaleconomische factoren zijn bijvoorbeeld ook van invloed op de naar verhouding minder goede onderwijsresultaten van jongens. Jongens zijn in het algemeen minder geïnteresseerd in school. Wel is het zo dat mannen het beter doen op de arbeidsmarkt ten opzichte van vrouwen met een gelijke vooropleiding⁸. Projecten specifiek gericht op de ondersteuning van kwetsbare jongens en mannen kunnen voor een bijdrage in aanmerking komen daar waar het de gendergelijkheid ten goede komt en dus niet ten koste gaan van meisjes en vrouwen. Projecten bijvoorbeeld gericht op het versterken van vaardigheden en kennis op het gebied van zorg en opvoeding of initiatieven gericht op het bevorderen van seksuele en reproductieve gezondheid of het voorkomen en tegengaan van seksueel en/of huiselijk geweld.

Naast een beleid gericht op het bevorderen van gendergelijkheid willen de Samenwerkende Fondsen zich ook richten op het versterken van de LHBTI gemeenschappen op de eilanden. Deze groepen maken deel uit van de diversiteit aan bevolkingsgroepen op de eilanden maar zijn vaak kwetsbaar omdat seksuele diversiteit nog niet breed geaccepteerd wordt. Uit het rapport van de Pink-Orange Alliance komt naar voren dat er op de eilanden diverse (informele) organisaties zijn die zich richten op de emancipatie van de LHBT gemeenschap⁹. Initiatieven die gericht zijn op het versterken van deze gemeenschappen en op het tegengaan van uitsluiting, ongelijkheid en discriminatie van deze groepen willen we graag ondersteunen mits deze passen binnen het werkkterrein van de Samenwerkende Fondsen. Te denken valt aan voorlichtende activiteiten, activiteiten gericht op inclusie en participatie, ontmoetingsruimtes, en capaciteitsversterking van zelforganisaties.

⁸ Bron: Universiteit van de Nederlandse Antillen i.s.m. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2010) *Vrouwen van de Nederlandse Antillen en Aruba: Naar een betere toekomst, De positie van de Antilliaanse en Arubaanse vrouw in het heden, verleden en in de toekomst.*

⁹ Bron: COC i.s.m. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2015) *Pink Orange Alliance: for LGBT emancipation in the Dutch Caribbean*

3.6. Migranten en Vluchtelingen

Op de eilanden wonen mensen die niet of moeilijk aanspraak kunnen maken op een geldige verblijfsstatus. Het gaat om mensen die zich vanuit een ander land op de eilanden proberen te vestigen of die een ander land ontvlucht zijn. Daar kunnen meerdere redenen voor zijn, zoals angst voor vervolging, lichamelijke nood door sterk verslechterde economische omstandigheden of de hoop op een betere toekomst (arbeidsmigratie). Dit betreft niet een enkele generatie, onder hen zijn mensen die op de eilanden geboren zijn waarvan de ouders geen geldige verblijfsstatus hebben. Lang niet al deze mensen komen in aanmerking voor een verblijfs- of werkvergunning of asiel. Vanwege hun situatie bevinden zij zich vaker in een kwetsbare positie en hebben te maken met armoede, geweld en uitbuiting waardoor zij behoefte hebben aan bescherming en steun van uiteenlopende aard. Formeel mogen zij niet op de eilanden verblijven, maar ze maken wel deel uit van de samenleving en leveren vaak ook een economische bijdrage. Cijfers over de omvang van deze groep zijn moeilijk te achterhalen. Daarnaast verschilt de situatie per eiland. Projecten uitgevoerd door ngo's die aansluiten op de behoeften van de doelgroep kunnen door de Samenwerkende Fondsen ondersteund worden. Mogelijke projecten zouden kunnen zijn: aanvullende scholing voor kinderen, taalontwikkeling voor kinderen/volwassenen, zelfredzaamheid en economische onafhankelijkheid, bestrijding van mensenhandel/uitbuiting of opvang/ondersteuning bij geweld. De projecten richten zich op brede ondersteuning; projecten gericht op individuele financiële ondersteuning komen niet in aanmerking voor financiering door de Samenwerkende Fondsen.

4. Speciale aandacht voor wijkontwikkeling en vrijwillige inzet

In het voorafgaande hebben we het algemene kader beschreven waarbinnen de Samenwerkende Fondsen ondersteuning kunnen geven, als ook doelgroepen die specifieke aandacht verdienen. Er zijn hiernaast twee thema's die gelet op onze doelstelling onze warme aandacht verdienen: wijkontwikkeling en vrijwillige inzet.

4.1. Wijkontwikkeling

De wijken zijn de haarvaten van de samenleving. Dat is de plek waar de mensen elkaar dagelijks op een gemakkelijke, natuurlijke manier tegenkomen en (beter) leren kennen. Wijken zijn er op de eilanden in vele soorten en maten, van echte achterstandswijken tot ommuurde villawijken. Sommige wijken hebben een duidelijk identiteit. Mensen zijn hier vaak sterk aan hun eigen wijk verbonden. Andere wijken worden juist gekenmerkt door een grote instroom van nieuwkomers. Hier is het van belang dat men elkaar leert kennen en men leert samenwerken. Dit gaat niet altijd vanzelf.

De wijk is ook het niveau waarop mensen makkelijk kunnen worden bereikt voor hun sociale activering en het bevorderen van participatie. Goede wijkvoorzieningen zijn echter niet altijd aanwezig of centraal gelegen. Niet elke wijk heeft bijvoorbeeld een functionerend wijkcentrum. Voorzieningen moeten dichtbij, goed bereikbaar en toegankelijk zijn. Dit is

van belang met het oog op de verdergaande vergrijzing op de eilanden en de maatschappelijke participatie van mensen met een beperking, zodat hiermee uitsluiting en vereenzaming kunnen worden voorkomen. Ook voor andere kwetsbare groepen is de wijk een vindplaats, en tegelijkertijd een plek waar zij nodige steun kunnen vinden, en hun netwerk kunnen vergroten.

Lang niet elke wijk heeft een gevarieerd activiteiten aanbod, dat mensen met elkaar verbindt. Het ontbreekt aan een horizontale programmering overdag voor bijvoorbeeld ouderen. Ook blijft vernieuwing in het aanbod veelal uit, waardoor steeds minder mensen zich aangesproken voelen en deelnemen. Verder is er een tekort aan vrijwilligers, of vrijwilligers met bepaalde kennis, die als trekker kunnen fungeren. Het aanbod van veel kleinere ngo's is lang niet altijd op elkaar afgestemd. Wel ontstaan initiatieven voor brede scholen, die beter zijn ingebed in hun wijk en die versnippering tegen gaan.

De Samenwerkende Fondsen dragen al geruime tijd bij aan wijkontwikkeling en willen dit graag blijven doen. De leefbaarheid in wijken wordt vergroot als mensen elkaar kennen, en samen zorg dragen voor hun eigen leefomgeving.

In algemene zin richten de fondsen zich dus op de sociale voorzieningenstructuur, zoals wijkcentra en kleinschalige voorzieningen voor specifieke doelgroepen zoals bijvoorbeeld inloophuizen, jongerencentra, gaarkeukens en brede sportfaciliteiten. We zijn zeer terughoudend in het financieren van nieuwe gebouwen en andere infrastructurele voorzieningen. In beperkte mate zijn wij bereid om bij te dragen in de renovatie of uitbreiding van bijvoorbeeld een wijkcentrum, sportfaciliteit en dagcentrum voor ouderen. Voor alle financiële bijdragen van de Samenwerkende Fondsen geldt als uitgangspunt dat dit moet leiden tot activiteiten met een toegevoegde waarde die de doelgroep of de bewoners in de wijk bereiken.

De fondsen staan ook open voor meer overkoepelende initiatieven, zoals algemene (kennis)ontwikkeling, het versterken van (project) management skills, financieel management, of specifiekere kennisontwikkeling, zoals moderne methodieken voor buurtopbouwwerk en initiatieven voor vrijwilligers op wijkniveau. Samenwerking tussen de verschillende ngo's in een bepaalde wijk of rond een bepaald thema is hiervoor een bepalende factor.

De Samenwerkende Fondsen willen met name projecten ondersteunen die gericht zijn op:

- Het beter benutten van buurtcentra en het versterken van de centrale positie van buurtcentra.
- Het bijdragen in de kosten van een centrale coördinator van activiteiten voor meerdere buurtcentra.
- Uitgebreide programmering; activiteiten voor alle doelgroepen.
- Meer opbouwwerk met aandacht voor verschillende (kwetsbare) groepen.
- Het versterken van buurtorganisaties door middel van training en deskundigheidsbevordering.
- Het maximaal betrekken van de bewoners om inzicht te verkrijgen in de behoeften en noden van de wijk.

- Kleinschalige projecten in achterstandswijken waar burgers het initiatief nemen om zelf te werken aan de verbetering van hun eigen woonomgeving, het uitvoeren van opruim- en schoonmaakacties en zorgdragen voor wijkbeplanting.
- Renovatie en onderhoud van en investeringen in gebouwen, mits deze leiden tot een groter activiteiten aanbod dat moderner en breder georiënteerd is. Bij deze projecten wordt vrijwillige inzet gestimuleerd.

4.2. Stimuleren van vrijwillige inzet

De Samenwerkende Fondsen vinden het van belang dat iedereen in de samenleving een eigen plek heeft en aan de samenleving deel kan nemen. Niet iedereen kan dat geheel op eigen kracht. Sommige mensen hebben een steuntje in de rug, of meer nodig. Deze mensen krijgen dat niet altijd, of willen dat niet altijd krijgen, vanuit de professionele hulpverlening. Tegelijkertijd zijn er mensen die graag iets willen doen voor hun eigen leefomgeving en/of voor een ander. Voor de fondsen zijn beide aspecten van belang: actieve burgers die verantwoordelijkheid nemen voor een stukje van de samenleving zijn het kloppende hart van veel sociale initiatieven voor zowel jongeren als ouderen alsmede voor alle groeperingen daartussen. Actieve burgers mobiliseren tegelijkertijd veelal een positieve energie in de samenleving, die op het niveau van het individu verschil maakt. Dergelijke trajecten willen de Samenwerkende Fondsen graag ondersteunen. De Samenwerkende Fondsen ervaren overigens ook zelf op alle eilanden hoe belangrijk de rol van vrijwilligers is: de besturen van het Adviescollege Curaçao en van CEDE Aruba zijn in alle gevallen vrijwilligers.

De afgelopen jaren zien we op de zes Caribische eilanden een ontwikkeling richting meer vrijwillige inzet. Natuurlijk zijn er factoren die vrijwilligerswerk beperken; de toenemende armoede leidt ertoe dat een groeiende groep mensen meerdere banen naast elkaar heeft om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Het is dan wel veel gevraagd om je ook nog als vrijwilliger in te zetten. Vrijwilligerswerk is echter veelzijdig en behelst meer dan de gangbare definitie namelijk 'werk dat onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving'. Zo moet het bijvoorbeeld niet in alle gevallen onbezoldigd blijven. Daarnaast kan deskundigheidsbevordering van vrijwilligers meer gestimuleerd worden om vrijwilligers te behouden en zich zelf te laten ontwikkelen (en om kansen te creëren voor doorstroming naar betaald werk).

Tegelijkertijd zien we ook een andere tendens. Jongeren realiseren zich dat zij een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan hun eigen omgeving, aan leeftijdsgenoten die hun leven nog niet op orde hebben en aan ouderen die in een kwetsbare positie verkeren. Daarmee kunnen zij ook aan hun eigen ontwikkeling werken. Aan de andere kant is er een grote groep ouderen die met pensioen gaan. Zij zijn bereid om zich in te zetten voor een ander, maar weten niet altijd hoe, en waar.

Een aanvullende ontwikkeling die inspeelt op de behoefte aan flexibel vrijwilligerswerk op Bonaire, Aruba, Curaçao, Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius is de Koninkrijk Doet-campagne. Op de eilanden zijn deze dagen inmiddels zeer succesvol; een groot aantal

mensen maakt kennis met vrijwilligerswerk en in twee dagen wordt een grote capaciteit aan menskracht ingezet voor de gemeenschap. Het Oranje Fonds organiseert deze campagne in samenwerking met het NGO Platform op Bonaire, CEDE Aruba op Aruba, Curaçao Cares op Curaçao, het Labor Office van het eilandsgouvernement op Sint Eustatius en met de Be the Change Foundation op Sint Maarten. De Koninkrijk Doet-campagne krijgt vanwege de samenwerking met lokale partners een lokale kleur. Uit het grote enthousiasme blijkt dat mensen graag iets willen doen voor hun omgeving en dat er veel vraag is naar vrijwilligers.

Tijdens gesprekken in de afgelopen jaren is ook gebleken dat het bedrijfsleven belangstelling heeft voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Weliswaar op kleine schaal, maar toch. Ook hier is een latent aanbod aan professionals die zich desgevraagd graag om niet (zonder vergoeding) inzetten voor een ander. Dat hoeft niet altijd om langdurige trajecten te gaan. Soms kan dit onder werktijd gebeuren. Dit is echter nog niet breed ingebed bij ondernemingen.

Hoewel de meningen over de mogelijkheden om vrijwillige inzet te stimuleren soms uiteenlopen, zijn er voldoende hoopvolle initiatieven om deze kracht aan te gaan boren.

De Samenwerkende Fondsen ondersteunen daarom graag initiatieven die:

- het ontwikkelen van een vrijwilligersstructuur tot doel hebben (vrijwilligerscentrales, maar ook andere formules die vraag en aanbod bij elkaar brengen);
- 'professionele' organisaties in staat stellen om structureel met vrijwilligers in hun organisatie te gaan werken (denk aan informele zorg en het ondersteunen van mantelzorgers);
- vrijwilligers opleiden en trainen (bijvoorbeeld in Schuldhulpverlening);
- concepten ontwikkelen en toepassen voor vrijwillige inzet in een specifieke context;
- zich richten op vrijwilligers die mensen in een kwetsbare positie ondersteunen (denk bijvoorbeeld aan mentoren en maatjes, tafeltje-dek-je, hospices, inloophuizen, vrijwillige vervoersdiensten).

5. Werkwijze Samenwerkende Fondsen

Hierboven hebben we geschetst op welk domein, voor welke doelgroepen en binnen welke thema's de Samenwerkende Fondsen werken. De basis van de Samenwerkende Fondsen bestaat uit het meefinancieren van sociale initiatieven. Initiatiefnemers doen een aanvraag bij ons Adviescollege, bij CEDE Aruba of onze lokale projectadviseurs, die de eerste beoordeling doen en de aanvraag met een advies doorsturen naar de Samenwerkende Fondsen in Nederland. De fondsen beoordelen de aanvraag en kunnen een geldelijke bijdrage beschikbaar stellen. Onze werkwijze, de aanvraagformulieren en criteria zijn te vinden op www.samenwerkendefondsen.org.

De Samenwerkende Fondsen hebben niet de pretentie noch de doelstelling dat zij bepaalde maatschappelijke vraagstukken op kunnen lossen. Dat doen de eilandelijke samenlevingen zelf. Wij kunnen hierbij steun geven door middelen beschikbaar te maken, waar die er lokaal niet zijn. Onze ambitie is bescheiden, onze focus breed en onze middelen beperkt.

Tegelijkertijd merken wij dat onze manier van werken soms ook iets toe kan voegen aan de structuur op de eilanden. Dit gebeurt door organisaties die hetzelfde doel hebben bij elkaar te brengen of door een bepaald onderwerp via onze financiering herhaaldelijk onder de aandacht te brengen. Naast het financieren van initiatieven blijven wij ons de komende beleidsperiode inzetten voor twee nieuwe werkwijzen: capaciteitsversterking ngo's en stimulering samenwerking tussen ngo's.

5.1. Stimuleren van samenwerking tussen ngo's

De Samenwerkende Fondsen steunen projecten van ngo's (stichtingen en verenigingen) op de eilanden. De ngo's zijn voor ons ontzettend belangrijk, zij zijn ons kanaal om bij te dragen aan de kwaliteit van de samenleving op de eilanden.

Samenwerking tussen ngo's levert vaak meerwaarde op voor de doelgroepen die zij ondersteunen. Deze meerwaarde is te zien in kennisuitwisseling, afstemming over wie wat doet voor een bepaalde doelgroep en een efficiëntere en doelmatigere uitvoering van de reguliere werkzaamheden. Samenwerking is ook van belang voor het samen sterker staan in gesprekken met overheden en fondsen, om een ketenaanpak te bewerkstelligen en om beperkte middelen efficiënter in te zetten. Ervaring uit het verleden heeft geleerd dat overheden, ondanks uitgesproken intenties daartoe, een sociaal initiatief vaak niet financieel ondersteunen na de opstart. Dit heeft consequenties voor de continuïteit.

Concluderend:

1. Wij geven de voorkeur aan het steunen van projecten, waarin ngo's de samenwerking opzoeken. Dat kan zijn voor de duur van een bepaalde projectperiode, of voor het vormen van een structureel platform.
2. Wij zullen in samenwerking met het Adviescollege en de lokale adviseurs onderzoeken welke activiteiten wij kunnen ondersteunen en of we ook zelf activiteiten kunnen organiseren om samenwerking tot stand te brengen. Hierbij kan gedacht worden aan het organiseren van een thematische inspiratiebijeenkomst of het opzetten van een vrijwilligerstraining.
3. Het (intereilandelijk) stimuleren van het delen van succesverhalen en ervaringen van ngo's.

In de volgende paragraaf wordt ten slotte beschreven hoe ook programmatisch werken de afstemming en samenwerking tussen ngo's kan versterken.

5.2. Programma's/oproepen tot het indienen van aanvragen

De Samenwerkende Fondsen hebben er de afgelopen periode voor gekozen om in hun Nederlandse bestedingsbeleid bepaalde thema's programmatisch in te richten. Dat wil zeggen dat er rond een specifiek thema via een aanbestedingsprocedure een aantal organisaties wordt geselecteerd. Zij worden vervolgens meerdere jaren in de gelegenheid gesteld om hun projecten uit te voeren. Naast een financiële bijdrage voor de uitvoering van de pro-

jecten worden ook tijd en ruimte ingebouwd voor onderlinge uitwisseling, kennisoverdracht, evaluatie en aandacht voor inhoudelijke ontwikkeling van het specifieke thema. Een programmatische, thematische aanpak levert dan ook meer op dan de financiering van enkele losse projecten rond een bepaald thema.

In 2014 zijn de Samenwerkende Fondsen begonnen met het programma Kansen voor Jongeren Cariben (KVJC). Na een eerste brede oriëntatie met ngo's die zich hun activiteiten richten op het voorkomen van voortijdig schoolverlaten of het bieden van alternatieven aan jongeren die al uitgevallen zijn, is het programma -na een uitvoerige selectie- gestart met 18 ngo's van verschillende eilanden. Het betreft zeer diverse projecten, variërend van naschoolse activiteiten tot intensieve individuele begeleiding en leerwerktrajecten, aangeboden aan verschillende doelgroepen. Naast financiële steun is er gedurende de looptijd van het programma KVJC veel aandacht besteed aan kennis- en capaciteitsontwikkeling. Het programma is in 2018 afgesloten. De 13 projecten die de eindstreep hebben behaald zetten hun activiteiten na afronding van het programma zoveel mogelijk voort.

In overleg met ons Adviescollege en lokale adviseurs wordt het onderwerp of de doelgroep voor een programma bepaald. Naar aanleiding van deze overleggen is in de afgelopen beleidsperiode besloten een oproep voor ouderenprojecten te doen (zie H3.4).

De fondsen hebben de afgelopen jaren geëxperimenteerd met deze manier van werken, met de lokale behoeften als uitgangspunt én met gebruikmaking van de nodige inzet (financiële en personele inzet) op alle eilanden. Het werken met programma's en/of het organiseren van oproepen om voorstellen in te dienen vraagt een actieve inzet van ons Adviescollege, de lokale adviseurs en de Samenwerkende Fondsen. Binnen de huidige formatie moet nagegaan worden of en hoe dit past.

SAMENWERKENDE
FONDSEN CARIBEN

6. Ten slotte

Dit beleidsplan is tot stand gekomen door samenwerking met veel organisaties en personen van wie we veel hebben mogen leren. Graag danken we een ieder die zo gul aan ons plan heeft meegewerkt door informatie te verzamelen, met ons in gesprek te gaan en reactie te geven op onze eerdere stukken. We hebben nadrukkelijk aansluiting gezocht bij wat er op onze werkterreinen op de eilanden speelt en hopen dat we met dit plan een kader kunnen bieden voor ondersteuning van sociale initiatieven die de kwaliteit van de samenleving willen vergroten. In het bijzonder danken wij ons Adviescollege Curaçao, CEDE Aruba, onze lokale adviseurs en algemene adviseur voor hun bijdragen. Tot slot danken wij het Innovatiefonds Zorgverzekeraars voor hun jarenlange inzet voor de Samenwerkende Fondsen en bijdrages aan de verschillende projecten in het Caribisch deel van het Koninkrijk.

**SAMENWERKENDE
FONDSEN CARIBEN**

Zie www.samenwerkendefondsen.org voor meer informatie over de Samenwerkende Fondsen

Aan het beleidsplan of de samenvatting van het beleidsplan van de Samenwerkende Fondsen Cariben kunt u geen rechten ontleen. Iedere (aan)vraag wordt op eigen merites beoordeeld.